

Antoni Jopek

"Prace Historycznoliterackie" Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie

---

Biuletyn Polonistyczny 21/4 (70), 20-30

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

literatury rosyjskiej w latach 1945-1977". Pierwszy prezentuje obraz współczesnego bibliotekarstwa radzieckiego i omawia stosunek bibliotekarstwa polskiego do radzieckiego w latach 1918-1939. Drugi - charakteryzuje politykę wydawniczą w zakresie upowszechniania przekładów na język polski klasycznej literatury rosyjskiej w ostatnich 32 latach.

Referatom towarzyszyła przez cały czas obrad ożywiona i konstruktywna dyskusja.

Dr Cecylia Gajkowska

„PRACE HISTORYCZNO LITERACKIE” WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W KRAKOWIE

(omówienie zawartości)

Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie wydaje od 1954 r. "Roczniki Naukowo-Dydaktyczne", tematycznie wiążące się z problemami dydaktycznymi i dyscyplinami naukowymi podejmowanym oraz uprawianymi przez pracowników uczelni.

Serię zeszytów o profilu historycznoliterackim zapoczątkował w r. 1961 tom "Rocznika" z podtytułem "Filologia polska. Prace Historycznoliterackie". (Ten sam podtytuł nosi również tom 17.) Następne zeszyty mają podtytuł "Prace Historycznoliterackie". Do r. 1977 wydano - w latach 1961, 1963, 1966, 1968, 1970, 1975 - 6 zeszytów, oznaczonych osobną numeracją (I-VI).

Redaktorem z. I-V "Prac Historycznoliterackich" był prof. dr Jan Nowakowski, z. VI przygotowali do druku doc. dr Józef Zbigniew Białek oraz doc. dr Antoni Jopek. Zeszyt ten został zadedykowany prof. drowi Janowi Nowakowskiemu w czterdziestolecie działalności pisarskiej oraz naukowej i dwudziestopięciolecie pracy dydaktycznej w krakowskiej WSP.

W 9 tomie "Rocznika" S. Sierotwiński ogłosił pracę "Słownik terminów literackich. Teoria i nauki pomocnicze literatury" (1960). Publikacja ta, z uwagi na brak tego rodzaju opracowań w polskiej literaturze naukowej, spotkała się wówczas z żywym zainteresowaniem studentów

i nauczycieli polonistów, czego dowodem były dwie następne, uzupełnione i poprawione, oddzielne edycje "Słownika" (Wrocław 1966, 1970).

Jako 23 zeszyt "Rocznika" ukazał się w r. 1964, pod redakcją S. Fryciego, tom: Nauki Humanistyczne. Historia Literatury. Językoznawstwo. Dydaktyka", przygotowany przez Terenowe Studium Krakowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, a zawierający - oprócz rozpraw J. Jarowieckiego i A. Jopka - przede wszystkim publikacje polonistów rzeszowskich. Tom ten zapoczątkowuje serię zeszytów naukowych wydawanych przez rzeszowskie Studium Terenowe, które niebawem zostało przekształcone w samodzielną uczelnię.

Objętość poszczególnych zeszytów "Rocznika" zwiększa się z roku na rok, co wiąże się m.in. ze stale wzrastającą liczbą młodych pracowników naukowych zatrudnionych w Katedrze Historii Literatury Polskiej, a później w Zakładzie Literatury Polskiej krakowskiej WSP, i z rozwojem ich aktywności intelektualnej.

Problematyka rozpraw w "Pracach Historycznoliterackich" skupiała się początkowo przede wszystkim wokół literatury XIX i XX w., z czasem jednak następowało znamienne przesunięcie tematyczne w kierunku Młodej Polski i dwudziestolecia międzywojennego. Nie znalazły silniejszego potwierdzenia w "Roczniku" zainteresowania - zwłaszcza młodszych kolegów - literaturą Polski Ludowej. Publikacje z tego zakresu ogłaszały oni - i ogłaszają nadal - na łamach innych czasopism.

W kilku zeszytach "Prac" pojawiła się problematyka związana z twórczością Józefa Ignacego Kraszewskiego, co niewątpliwie pozostawało w związku z pracami W. Danka, jednego z najwybitniejszych znawców życia i dorobku artystycznego autora "Starej baśni". Zgromadził on wokół siebie wielu studentów i młodych naukowców nie tylko ze środowiska krakowskiego, którzy w swoich rozprawach magisterskich i doktorskich, a także w przygotowywanych dysertacjach habilitacyjnych, podejmowali tematykę dotyczącą tego pisarza.

W. Danek ogłosił w z. II "Prac" rozprawę: "Kraszewski i Walter Scott". Ukazał w niej stosunek autora "Zygmuntowskich czasów" do modelu prozy historycznej zaproponowanej i realizowanej przez angielskie-

go mistrza. Dowiódł, że Kraszewski przejął od Scotta pewne zdobycze techniczne, ale nigdy ich nie powiełał w sposób mechaniczny.

W tym samym zeszycie J. Jarowiecki zajmuje się źródłami powieści historycznych Kraszewskiego o czasach stanisławowskich, a w szkicu "Powieść historyczna Kraszewskiego o księciu Józefie Poniatowskim i jej źródła" poświęca szczególną uwagę powieści "Pod Blachą", którą konfrontuje z materiałami źródłowymi oraz opracowaniami naukowymi, wyzyskanymi przez autora w wymienionym utworze.

S. Burkot w artykule "Kraszewski w oczach pozytywistów" (z. II) wykazał, jak przedstawiciele literatury polskiej po r. 1863 odnosili się do zasłużonego pisarza starszego pokolenia, biorąc pod krytyczny "obstrzał" przede wszystkim jego prozę o tematyce współczesnej. Stosunek "młodych gniewnych" do Kraszewskiego podlegał jednak z czasem rozmaitym fluktuacjom. Co więcej, autorytet moralny, jakim cieszył się stary pisarz, skłaniał ich (m.in. Sienkiewicza, Prusa, Orzeszkową, Świętochowskiego) do ubiegania się o jego poparcie. Autor rozprawy bardziej szczegółowo egzemplifikuje swoje spostrzeżenia w innym szkicu: "Kraszewski i Prus" (z. III), w którym zajmuje się zbieżnościami tematów i motywów zachodzącymi między "Lalką" a niektórymi powieściami Kraszewskiego.

W zeszycie II E. Lewicki zamieścił rozprawę "Pedagogika afirmacji życia w powieściach J.I. Kraszewskiego", w którym dochodzi do wniosku, że Kraszewski stworzył swoisty zarys nauki o różnych odmianach szczęścia, przyjmując zasadnicze rozróżnienie, jakie zachodzi między szczęściem-przyjemnością a szczęściem-spokojem sumienia.

H. Krzyżak zajęła się funkcją stylizacyjną przysłów w "Pamiętniku Mroczka" (z. VI). W zakończeniu tej rozprawy, poruszającej tematykę z pogranicza historii literatury i językoznawstwa, autorka dochodzi do wniosku, że konstrukcje przysłowiowe zbliżyły język bohatera do mowy potocznej i podkreśliły w niej jedną z istotnych cech - konkretność obrazowania.

T. Nowacka penetrowała wybrane problemy opowiadań romantycznych Kraszewskiego (z. IV), a w ścisłym związku z tym szkicem pozostaje jej praca "Opowiadania o tematyce współczesnej J.I. Kraszewskiego z

lat czterdziestych i pięćdziesiątych XIX w." (z. V), w której zwróciła uwagę na kreacje bohaterów zwyczajnych i przeciętnych, jacy pojawiają się wówczas w prozie Kraszewskiego, i przeciwstawiła ich niezwykłym bohaterom romantycznym.

Z zainteresowań S. Burkota XIX-wieczną powieścią powstał jego szkic: "Spór o powieść w latach 1852-1872" (z. I). Autor ważne miejsce przypisuje w tym sporze m.in. Kraszewskiemu.

Wokół problematyki XIX-wiecznej powieści koncentrują się również prace B. Małek, która w z. VI zamieściła esej o "Dzienniku Franciszki Krasińskiej-Klementyny z Tańskich Hoffmanowej i jego miejscu w rozwoju powieści polskiej przed 1830 r.". a także A. Jopka, który zajmował się prozą historyczną Zygmunta Kaczkowskiego (w z. I pisał o "Olbrachtowych rycerzach", w z. II - o "Mężu szalonym", w z. III - o "Abrahamie Kitaju"; rozprawy te, w zmodyfikowanej postaci, weszły w skład książki "Bard szlachty sanockiej. Opowiadania i powieści historyczne Zygmunta Kaczkowskiego", 1975). W dalszych zeszytach autor omawiał powieści historyczne Adama Krechowieckiego: "Starosta zygwułski" (z. IV), "Veto!" (z. V), "Fiat lux!" (z. VI), we wszystkich swoich szkicach starając się - obok analizy artystycznej tekstów - ustalić źródła i materiały dziejowe oraz opracowania naukowe, z których korzystali obaj pisarze, określić stosunek zachodzący w ich utworach między prawdą dziejową i artystyczną, a także osadzić twórczość obu prozaików na tle XIX-wiecznej polskiej powieści historycznej.

W zamieszczonej w z. I rozprawie "Poetycka lekcja Słowackiego w kraju" J. Nowakowski udowadnia, że wbrew powszechnie przyjętemu sądom o przełomowej roli Młodej Polski w dziejach recepcji poezji autora "Kordiana", już krajowi twórcy romantyczni chętnie i często sięgali do dorobku artystycznego Słowackiego. Wymienia wśród nich R. Berwińskiego, K. Ujejskiego; A. Pajgerta, L. Sowińskiego i innych, którzy w utworach Słowackiego szukali inspiracji artystycznej i ideologicznej dla swoich poetyckich wizji.

Z. Jagoda w szkicu "Mickiewicz, Zmorski i piosenka obozowa" wyjaśnia okoliczności, w jakich ów anakreontyk "obozowy" powstał, i do-

konuje analizy artystycznej poetyckiego tekstu, zaś w rozprawie "Z dziejów krakowskiego romantyzmu. O Józefie Łapsińskim - naśladowcy Mickiewicza" (z. II) omawia twórczość jednego z bardziej znanych poetów Rzeczypospolitej Krakowskiej. Z tego samego kręgu zainteresowań poezją Wolnego Miasta Krakowa zrodziła się inna rozprawa Z. Jagody: "Anna z Schugtów Terlecka i jej udział w życiu literackim Krakowa po roku 1830" (z. III).

Zeszyt IV "Prac Historycznoliterackich" przynosi m.in. teksty referatów M. Romankówny, S. Burkota, M. Zięby i Z. Urygi, wygłoszonych na ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej w Krakowie, przy wydatnym udziale pracowników Katedry, w dniach 13-14 kwietnia 1972 r., dla uczczenia 150 rocznicy urodzin Teofila Lenartowicza¹.

M. Romankówna zamieściła także w "Pracach" rozprawę o "Pamiętnikach Baranowskich" (z. II). Określeniem "pamiętniki Baranowskich" obejmuje badaczka wspomnienia, które powstały w kręgu oddziaływania Ignacego Baranowskiego, jak również te, których był autorem czy współautorem. Zalicza do nich "Pamiętniki" Ignacego Baranowskiego, "Memoary" Narcyzy Żmichowskiej z 1875 r., "Notatki do życiorysu Narcyzy Żmichowskiej", napisane przez Julię Baranowską, "Wspomnienia o Narcyzie Żmichowskiej, jej rodzinie i kręgu przyjaciół" Julii Baranowskiej z lat 1884-1885, "Dziennik" Marii Baranowskiej.

Problematyka naturalizmu pojawia się w szkicach Z. Urygi. W artykule "Poetyka »Skałotocza-palczaka« Antoniego Sygietyńskiego" (z. II) prześledził on ewolucję artystyczną tego pisarza, silnie podkreślając alegoryzm utworu. W rozprawie "O dojrzewaniu cioci Teosi" (z. III) tenże autor za pomocą wielostronnych zabiegów interpretacyjnych (w tym również metod statystycznych) udowadnia tezę, że Sygietyński, zachowując w swej twórczości nieliczne, lecz strukturalnie doniosłe, składniki naturalistycznej prozy, wprowadza do utworów z tego okresu pierwiastki odmienne, zgodne z ogólnymi przemianami światopoglądowymi i artystycznymi epoki, w jakiej powstawały. Do wzorców prozy modernistycznej zbliżył się jednak Sygietyński dopiero w drugim dziesiętku lat XX wieku, co Z. Uryga szczegółowo omawia w eseju "Tendencje strukturalne nowelistyki Antoniego Sygietyńskiego" (z. IV).

Powieść pt. "W starym dworze" Artura Gruszeckiego analizuje D. Brzozowska (z. I), która w syntetycznym szkicu o prozie autora "Hutnika" (z. III) stwierdza, że początek twórczości tego pisarza stanowi jak gdyby przykład "spóźnionego refleksu" w stosunku do panujących wówczas tendencji naturalistycznych.

B. Faron w artykule "Z kontaktów Władysława Orkana z naturalizmem" (z. I) dowodzi, że autor "Komorników" znał dorobek polskich, a także francuskich pisarzy-naturalistów, zaś spośród twórców krajowych najsilniej oddziałal na jego literackie początki - Reymont.

W rozprawie "Artyzm »Mojego świata« Jana Kasprowicza" L. Eustachiewicz przeprowadza swoistą reinterpretację tego tomiku poetyckiego. Zdaniem badacza "Mój świat" jest najbardziej syntetycznym zbiorem poezji Kasprowicza i - obok "Marchołta" - najciekawszym jego dziełem. Nowoczesność utworu polega na umiejętnej stylizacji na prymityw, na groteskowym komizmie, na krytycznym stosunku do istniejących konwencji społecznych i moralnych (przy pozorach afirmacji), na szukaniu baśniowo-idyllicznej kompensacji w subiektywnej grze.

Do problematyki dramaturgii młodopolskiej nawiązuje też S. Mrazek w szkicu "Z zagadnień gestyki w utworach dramatycznych Stanisława Przybyszewskiego" (z. V), w którym przeprowadza dowód, że gestyka w swojej zmysłowej, materialnej postaci związana jest integralnie z postaciami zmysłowymi. Tenże autor omawia w z. IV "Wczesne dramaty Jerzego Szaniawskiego".

W rozprawie "Dramatopisarstwo Stefana Żeromskiego w oczach krytyki literackiej do r. 1939" (z. VI) M. Białota dokonał przeglądu ocen, z jakimi spotkały się przede wszystkim książkowe edycje dramatów pisarza. Współcześni Żeromskiemu oceniali je zwłaszcza w aspekcie ideowym i z konieczności eliminowali z tych rozważań zagadnienia artystyczne, a także pomijali konteksty genetyczne i historycznoliterackie. Ten sam autor napisał również artykuł "Niektóre elementy konstrukcji przestrzeni i czasu w dramatach Stanisława Ignacego Witkiewicza" (z. IV).

Jeden z podstawowych wątków poszukiwań historycznoliterackich J.Z. Białka obejmuje krytykę literacką w dwudziestoleciu międzywojennym.

W rozprawie "Z działalności krytycznoliterackiej Ignacego Fika" (z. I) scharakteryzował on postawę marksistowskiego krytyka wobec współczesnych mu zjawisk literackich, określił jego współdziałanie w kształtowaniu się literatury, ocenił metody stosowane przez niego przy analizie dzieł literackich, opisał stanowisko, jakie Fik zajmował wobec określonych tendencji artystycznych.

W eseju "Zawodziński i grupa Skamandra" (z. III) J.Z. Białek wyeksponował doświadczenia krytyka wyniesione z okresu młodości, które w sposób istotny wpłynęły na ukształtowanie jego osobowości. Artykuł tegoż autora "Krytyka literacka i tendencje rozwojowe prozy lat 1918-1939" otwiera IV zeszyt "Prac Historycznoliterackich", obejmujący głównie referaty wygłoszone przez pracowników i doktorantów Katedry na ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w dniach 7-8 XI 1968 r. przez Katedrę Historii Literatury Polskiej WSP z okazji pięćdziesięciolecia odzyskania niepodległości narodowej. Tematem konferencji były wybrane problemy literatury polskiej lat 1918-1939. Referaty ogłosili: W. Wójcik ("W kręgu problemów międzynarodowych - > Choucas < Zofii Nałkowskiej"), K. Ptak ("> Przedmieście <: między dokumentem a fikcją literacką"), J. Zając ("Elementy dramatyczne w powieściach Leona Kruczkowskiego"), S. Żak ("Narracja w > Cudzoziemce < Marii Kuncewiczowej") - ówcześni doktoranci, a obecnie doktorzy i docenci.

Rozważania nad Kuncewiczową snuje S. Żak również w artykule o "Gaju oliwnym" tej autorki (z. V). Dochodzi tu do wniosku, że w zakresie schematu strukturalnego pisarka kontynuuje artystyczne osiągnięcia "Cudzoziemki".

Wszystkie te artykuły przynoszą wyniki kilkuletnich badań, a zarazem dyskusji prowadzonych na zebraniach Katedry. Autorzy demonstrują rozmaite stanowiska badawcze, co uwarunkowane zostało m.in. przedmiotem ich zainteresowań naukowych: W. Wójcik próbuje interpretować powieść Nałkowskiej przy pomocy metody socjologicznej, K. Ptak wydobywa wspólne cechy pisarstwa członków grupy "Przedmieście" (dopełnieniem omawianego artykułu jest rozprawa tegoż autora "Z działalności literackiej > Przedmieścia <", z. V, w której wyzyskany został materiał archiwalny oraz informacje ustne pochodzące od Heleny Boguszeńskiej, Jerzego Kor-

nackiego i innych żyjących członków tej grupy), J. Zając dowodzi, że elementy dramatyczne występują we wszystkich powieściach Kruczkowskiego, a jego postaci literackie cechuje zwięzłość charakterystyki i typowość rysów podporządkowana dydaktyzmowi ideowemu.

Krytyką literacką międzywojnia zajmuje się również B. Faron. W rozprawie "Leon Piwiński jako krytyk prozy narracyjnej" (z. II) przypomina on osobowość i działalność krytycznoliteracką tego badacza.

B. Faron opublikował również esej "Twórczość Zbigniewa Uniłowskiego w świetle międzywojennej krytyki literackiej" (z. III), rozprawę usytuowaną niejako na styku zainteresowań badacza zajmującego się międzywojenną krytyką literacką i prozą fabularną. Tenże autor ogłosił artykuł "U źródeł osobowości krytycznej Stefana Kołaczkowskiego" (z. VI), w którym zaprezentował sylwetkę tego badacza jako człowieka, uczonego, filozofa i pokazał związki zachodzące między jego koncepcjami naukowymi i krytycznoliterackimi (teoria osobowości) i nowszą filozofią niemiecką.

W dorobku naukowym S. Burkota nastąpiło z biegiem lat znamienne przesunięcie: od powieści XIX-wiecznej do prozy okresu międzywojennego i Polski Ludowej. W rozprawie drukowanej w z. V: "Między stylizacją a prostotą. (O prozie Jarosława Iwaszkiewicza)" wydobyl badacz w sposób syntetyczny najważniejsze problemy artystyczne oraz ideologiczne tego pisarstwa, podkreślając wpływ poezji uprawianej przez Iwaszkiewicza na rozwój rozmaitych form jego wypowiedzi prozatorskich - od najwcześniejszych utworów aż po "Sławę i chwałę". S. Burkot podjął także temat: "Stylistyczne właściwości prozy Stanisława Dygata a tradycja dwudziestolecia międzywojennego" (z. IV), w którym zainteresowały go problemy spełniające funkcję ekspresji literackiej, a niekoniecznie obliczone na przekazanie czytelnikowi określonej relacji o przebiegu wydarzenia.

R. Lubas gruntuje obszary nieczęsto penetrowane przez badaczy literatury okresu międzywojennego: interesuje ją "Wiersz »Helionu«" na tle polskiej tradycji wersyfikacyjnej (z. V). W artykule tym stwierdza: "Położenie nacisku na semantyczną rolę instrumentacji głoskowej różni poezję »Helionu« od futuryzmu i zbliża do I awangardy". Ta sama autorka podejmuje również problem "Motywu słońca w poezji »nieawangardo-

wej «Krakowa lat międzywojennych» (z. VI).

Dojrzałe powieści polityczne Juliusza Kadena-Bandrowskiego przesłoniły - jak pisze Alicja Witkowska ("Z problemów konstrukcji »Zawodów« i »Zbytków« Juliusza Kadena-Bandrowskiego", z. VI) - te dwa tomy nowel i opowiadań. Autorka uważa je za "poligon doświadczalny" późniejszej prozy pisarza, z natury swej niezwyklej i oryginalnej. W "Zawodach" i "Zbytkach" współwystępują rozmaite sprzeczne niejednokrotnie nurty pojawiające się w ówczesnej polskiej i europejskiej prozie fabularnej.

J.Z. Białek wypowiedział się także w "Pracach Historycznoliterackich" na temat literatury dla dzieci i młodzieży. W szkicu pt. "Janiny Porazińskiej poezja dla dzieci" (z. I) wnikliwie omówił twórczość tej pisarki, której przeszło półwiekowa działalność literacka zadziwia swym bogactwem i żywotnością.

Spoglądając z perspektywy czasu na dorobek literacki i pedagogiczny Janusza Korczaka ("»Jak kochać dziecko«, czyli o pisarstwie Janusza Korczaka", z. VI), J.Z. Białek zwraca uwagę na żywotność jego prozy. Mimo jakże odmiennych od obecnych - warunków, w jakich żył i tworzył wielki pedagog, wciąż nam są bliskie jego koncepcje, a także w dużym stopniu aktualne poglądy i propozycje wychowawcze.

E. Chudziński interesuje się od wielu lat pisarstwem ludowym i nurtem wiejskim w literaturze polskiej. Zaprezentował on w V zeszytcie "Prac" współczesnego twórcę samorodnego - Edwarda Patlę ("Twórczość Edwarda Patli na tle dramatu i teatru ludowego"). Przypomnił jego biografię i dorobek literacki, zwłaszcza dramatyczny, wywodzący się z ludowych form obrzędowych. W rozprawie "»Wieś« (1934-1935) na tle chłopskiej prasy literackiej lat trzydziestych" (z. VI) E. Chudziński przedstawił skomplikowane problemy chłopskiego ruchu literackiego w dwudziestoleciu międzywojennym oraz dominant artystycznych i ideologicznych, które ów ruch determinowały. Literatura chłopska w okresie II Rzeczypospolitej była - zdaniem badacza - wytworem nowych jakościowo aspiracji klasy chłopskiej w dziedzinie kultury i zasługuje na uwagę ze względu na szeroki kontekst społeczny, kulturowy, polityczny.

S. Sierotwiński w eseju "Liryka Hanki Nowobielskiej na tle literatury ludowej" (z. II) postawił m.in. pytanie, kogo należy uważać za pisarza ludowego. Wskazał przy tym na szereg uwarunkowań społecznych, obyczajowych, kulturowych, wreszcie krajobrazowych, które decydują o specyfice pisarstwa ludowego, a na wybranych tekstach zademonstrował charakterystyczne cechy talentu Nowobielskiej, na plan pierwszy wysuwając liryzm.

Zainteresowania naukowe S. Sierotwińskiego obejmowały również polskie życie literackie pod okupacją hitlerowską. W "Pracach" ukazały się dwie jego rozprawy dotyczące tej tematyki. W szkicu "Krakowski konspiracyjny »Miesięcznik Literacki«" (z. I) ustalił skład redakcji tego czasopisma, omówił najważniejsze publikacje, zamieścił bibliografię zawartości, dołączył skorowidz autorów i tytułów zamieszczonych utworów.

Ogłoszona przez S. Sierotwińskiego w z. III "Kronika życia literackiego w Polsce pod okupacją hitlerowską" obejmuje okres od 1 września 1939 do stycznia 1945 r. Rozprawa ta wchodzi w skład studiów autora, które miały się złożyć na monografię życia literackiego okresu okupacji. Nad dziełem tym niedawno zmarły badacz pracował do ostatnich dni życia. Ma ono - po dokonaniu niezbędnych uzupełnień redakcyjnych - ukazać się drukiem.

Na podziemną prasę konspiracyjną w latach 1939-1945 przeniósł uwagę w ostatnich latach J. Jarowiecki. W szkicu "Lewicowe pisma kulturalno-społeczne na tle konspiracyjnej prasy lat 1939-1944" (z. II) w wyniku żmudnych, ale owocnych, poszukiwań udało mu się wzbogacić naszą wiedzę o tym ważnym odcinku polskiej walki z okupantem, sprostować niejedną "legendę". Podobne uwagi można by odnieść do jego eseju "Krakowskie konspiracyjne pismo satyryczne »Na ucho«" (z. III). Rozprawa "O konspiracyjnej prasie ludowej okręgu krakowskiego w latach 1939-1944" (z. V) przynosi nowe ustalenia dotyczące problemów zasygnalizowanych w tytule. Ściśle z tematyką okupacyjną łączy się również szkic J. Jarowieckiego "My w słońcu jasnym wierszy nie piszemy . (Rzecz o Jerzym Szewczyku »Szarzyńskim«)", zamieszczony w VI zeszycie "Prac".

Oprócz życiorysu "Szarzyńskiego" i omówienia jego dorobku artystycznego znalazła się tu charakterystyka podziemnych pism satyrycznych: "Bez wędzidla", "Watra", "Na ucho", redagowanych przez krakowskiego poetę i jego przyjaciół.

B. Faron w zamieszczonym w z. V artykule "Z dziejów prasy Powstania Warszawskiego (»Jawnutka«, »Dziennik Dziecięcy«)" przypomniał mało do niedawna znany epizod związany z pismami powstańczymi.

---

¹ Zob. BP, z. 46, s. 91-94.

Doc. dr Antoni Jopek

„ACTA UNIVERSITATIS NICOLAI COPERNICI. FILOLOGIA POLSKA” – TORUŃ

Toruńskie środowisko polonistyczne wydaje swoje "zeszyty naukowe" od roku 1957. W ciągu minionych dwudziestu lat ukazywały się one pod trzema, różniącymi się, nazwami, przy czym różnice te mają znaczenie nie tylko dla zapisu bibliograficznego, lecz charakteryzują także trzy odmienne koncepcje redakcyjno-edytorskie. Fazy rozwojowe omawianej serii wydawniczej przedstawiają się zatem następująco:

- I. "Zeszyty Naukowe. Nauki Humanistyczno-Społeczne" (ukazał się zeszyt 1, Łódź 1957; wydawca: PWN).

"Zeszyty" pomyślane były jako wydawnictwo publikujące rozprawy z różnych dyscyplin humanistycznych. W ogłoszonym zeszycie znalazły się więc rozprawy z zakresu języka polskiego, literatury polskiej, historii. Ta koncepcja redakcyjna zrealizowana została tylko w tym jednym zeszycie.

- II. "Zeszyty Naukowe. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Filologia Polska", Toruń (ukazały się zeszyty: I - 1959, II - 1960, III - 1962, IV - 1963, V - 1965, VI - 1966, VII - 1967, IX - 1972; wydawca UMK).

Od zeszytu II serii "Nauki Humanistyczno-Społeczne" ukazują się kolejne pozycje "Filologii Polskiej", zawierające prace językoznawcze i z